

Krištof Šmid.

(Glej 6. berilno vajo: „V slogi je moč“.)

Krištof Šmid, čegar mično povestico smo tu čitali, ni bil rodом Slovenec, nego Nemec. Rojen je bil 1768. l. na Nemškem ter je pisal prelepe povesti v nemškem jeziku za mladino. Bil je kanonik na Nemškem ter je umrl v visoki starosti 1854. l. — Ker je tako primerno in lepo znal pisati za mladino, kakor do zdaj malokdo, preložili so njegove povesti skoro v vse jezike, ki se govoré v Evropi. Tudi v naš slovenski jezik se je preložilo užé mnogo Krištof Šmid-ovih spisov, ki so vredni, da jih marljivo prebiramo in si njih dobre nauke osrčimo.

Opómnja. Menim, da ni potrebno, da bi se pisatelji, ki niso bili Slovenci, daljše opisovali, da-si jih omenjati kaže, ker so podpisani v naših berilih. Sicer je daljši popis potreben tudi le pri onih slovenskih pisateljih, ki so istinito mnogo zaslužni za naš národ; manj zaslužnim v ljudski šoli ne moremo odmerjati premnogega prostora. Vsacega podpisanega pisatelja bomo le enkrat opisovali; če je ta spisal več berilnih vaj, znal bode umni učitelj pri teh vajah o enem in istem pisatelji primerno ponavljati. Pri 8. berilni vaji („Prva skrb“) torej ne bomo zopet govorili o A. M. Slomšek, nego gremo k bližnji berilni vaji, kjer je podpisan:

F. Cimperman.

(Glej 9. berilno vajo: „Mladini“.)

France Cimperman se je rodil v Ljubljani 3. septembra 1852. l., kjer je tudi hodil najprej v I. mestno ljudsko šolo, potem pa v gimnazijo. Bil je za pesništvo zeló nadarjen in užé kot dijak na gimnaziji je po različnih časopisih priobčeval pesnice, vse hvale vredne. Bil je blag, dober in pobožen mladenič, neizmerno ljubeč svoje drage, kakor tudi domovino svojo. Od njega je národ po pravici še mnogo pričakoval; toda: „človek obrača, Bog pa obrne“. V osmi latinski šoli Cimperman hudo obolí in umrè na žalost svojih dragih in národa v dan 30. maja 1873. l. Moral je tedaj še-le v 21. letu svoje dobe v grob! Njegov brat Josip Cimperman (tudi slovenski pesnik in pisatelj) je l. 1874. njegove pesni zbral ter v posebni knjigi dal na svetlo. Fr. Cimperman pa naj bode učeči se mladini v vzpodbudni vzgled!

(Dalje prih.)

Učiteljska konferencija mestnega okraja Ljubljanskega.

(Dalje.)

V tvarino za materni jezik naj bi se umestilo, in sicer za besedami: der einfache Satz als Erzähl-, Frage-, Befehl- und Wunschsatz, Haupt- und Nebenglieder, za besedami: Fortsetzung der Formenlehre, das Hauptwort und seine Arten, Abänderung des Haupt- und Eigenschaftswortes, Steigerung des Eigenschaftswortes, das persönliche, besitzanzeigende, unbestimmte und fragende Fürwort, Zahl- und Umstandswörter im Allgemeinen, das Zeitwort in allen Zeiten in der anzeigenden Art i. t. d.

Splošni učni smoter za drugi deželni jezik ostane isti, kakor do zdaj. Toliko se ga morajo otroci v III. in IV. razredu naučiti, da morejo iz IV. razreda vstopiti v srednje šole. Tvarina za I., II. in III. razred pa naj se tako-le združi:

III. razred (3. šolsko leto). Einübung der Laute und deren Zeichen in deutscher Schreib- und Druckschrift, Lautlehre, Silbenlehre.

Lesen. Lautrichtiges Lesen mit genauer Beachtung der Satzzeichen; Wort- und Sacherläuterungen, Übersetzen von Sätzen und kleinen Lesestücken in die Muttersprache; Memorieren von Wörtern und einfachen Sätzen.

Sprachübungen. Orthographische Übungen mit besonderer Rücksicht auf Dehnung und Schärfung, Silbentrennung und Grossschreibung; der reine einfache Satz, Haupt- und Nebenglieder desselben; Kenntniss des Haupt-, Eigenschafts- und Zeitwortes; Geschlecht, Zahl und Fallbiegung der Hauptwörter; das persönliche Fürwort; Zahl und Umstandswörter im Allgemeinen; die Hilfszeitwörter der Zeit in den drei Hauptzeiten und in der Mitvergangenheit der anzeigenden Art; das schwache Zeitwort in den drei Hauptzeiten und der Mitvergangenheit in der anzeigenden Art (thätig). Neben der schriftlichen Behandlung des grammatischen Stoffes planmässig geleitete Übungen im Abschreiben aus dem Lesebuche.

d) IV. razred. Pri učnih urah se nič ne izpremeni. Za slovenščino naj ostane dozdanja učna tvarina. Za nemški jezik pa naj se v tvarino še umesti in sicer za besedami: orthographische Übungen: auch Übungen im Gebrauche der Lateinschrift . . .; za besedami: Abwandlung des Zeitwortes; die Classen der starken Zeitwörter . . .; za besedami: Steigerung des Eigenschaftswortes; der zusammengezogene Satz i. t. d.

e) V. razred. Pri učnih urah se nič ne izpremeni. Učna tvarina za slovenski jezik naj ostane. Za nemški jezik pa naj se umesti in sicer za besedami: der zusammengesetzte Satz; Satzverbindung, Satzgefüge, Bindewörter. Izpusti pa naj se: Umschreibungen poetischer Lesestücke.

II. Računstvo.

Splošni učni smoter ostane kakor do zdaj, samo da se na višji stopnji ozira na oblikoslovje po postavi z 2. maja 1883. l. in po ministerskem ukazu z 8. junija 1883. l.

a) I. razred. Do zdaj je bilo temu uku odločenih $\frac{6}{2}$ učnih ur; izkušnja pa kaže, da se za ta razred odločena tvarina v tem času ne more popolnoma prebaviti in da se vsled tega te pol ure rade podaljšajo. Zaradi tega in ker se ima tu po ministerskem ukazu z 8. junija 1883. l. posebno še gojiti ustno številjenje, postavil sem $\frac{2}{2}$ uri več, tedaj $\frac{8}{2}$ ur. V učno tvarino naj pa se umesti in sicer za besedami: mit dem mündlichen Rechnen, welchem eine besondere Pflege zuzuwenden ist, übereinstimmen.

b) V vseh drugih razredih odmerjenih je ravno toliko ur, kakor do zdaj, ker učni smoter ostane ravno isti; samo v učno tvarino naj se vzprejme, in sicer: za II. razred: Dem mündlichen Rechnen ist eine besondere Pflege zuzuwenden; za V. razred pa: Flächen- und Körperberechnungen.

III. Realije.

Postava z 2. maja 1883. l. v §. 3. o tem predmetu pravi: „učencem najdoumnejše in najimennitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodopisa, prirodoslovja ali fizike, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje ustavo. V postavi s 14. maja 1869. l. pa se tu glasi: „najimennitnejše, kar . . .“ Vladna motivacija za to premeno pa se glasi: „Die Weisung, dass bei den Realien von dem Wissenswertesten nur das Fasslichste gelehrt werden sollte, erscheint geeignet, jenen, wenn auch wohlgemeinten Übertreibungen zu begegnen, über welche bisher nicht ohne Grund so manche Beschwerde geführt wurde“. Te nove postavne določbe, mislim, da naših šol ne zadevajo preveč. Pri nas se morda ta pouk ni pretiroval, saj se tudi ni mogel, vendar se končno svrha pri realijah ni dosegla. Ker so se realije poučevale v nemškem jeziku, se je polovica časa porabila za to,

da se je v učni knjigi obravnavani predmet gledé jezika raztolmačil, da so učenci sploh umeli to, kar so brali. Ko je odslej za vse učne predmete v vseh razredih učni jezik slovenski, bode se v polovici tega časa zdaj več doseglo, kakor poprej.

V prvih treh letih se imajo po ministerskem ukazu z 8. junija 1883. l. otroci posebno vaditi v govorjenji, branji in pravopisji. V treh letih se v teh predmetih dobro izurijo, duh in mišljenje se jim bolj utrdi in duševni obzor razširi, tako, da se realije v višjih razredih bolj uspešno poučujejo, kakor do zdaj. V §. 55. učnega reda z 20. avgusta 1870. l. se bere o realijah: „Držati se je načela, da se ta uk po spodnjih in srednjih stopnjah stika samo z abecednikom in z berili, a da še le na zgornjih stopnjah dobodé samostojen prostor.“ — V §. 56.: „Na spodnjih stopnjah se prirodopisni uk veže s kazalnim ukom . . . Na srednjih stopnjah je berilo podloga prirodopisnemu uku.“ — V §. 57.: „Na spodnjih stopnjah se ob kazalnem uku pripovedujejo najvažnejši naravni prikazi. Na srednjih stopnjah je podloga berilo, katero daje priliko, razlagati najvažnejše, največkratne naravne prikazne . . .“ Ti paragrafi se še niso nič prenaredili, torej se moramo po njih ravnati. Če razdelimo 8 šolskih let v nižjo, srednjo in višjo stopnjo, k višji stopnji ne moremo več šteti, nego 6., 7. in 8. šolsko leto, torej 5. razred. V tem razredu sme biti realistični pouk še le samostojen; na nižjih stopnjah pa naj se poučuje realitika pri nazornem nauku in pri branji, torej naj se ta pouk združuje z jezikovim poukom. Ker bi odslej imeli v I. in v II. razredu oziraje na to, da se samo v jednom jeziku poučuje, več jezikovih ur, kakor do zdaj, in so v III. razredu jezikove ure pomnožene zaradi nemškega jezika, si bodo otroci v prvih treh razredih gotovo pridobili realistične vednosti toliko, kakor do zdaj, če še ne več. Zatorej bodeti v III. razredu zadostovali temu pouku odmerjeni dve uri. IV. razred, t. j. 4. in 5. šolsko leto prištevamo še k srednjim stopnjam, na katerih se realitika tudi še samostojno ne poučuje, kar priznava tudi naš „Lehrgang“, ko na str. 16. pravi: „auch in den drei darauffolgenden Schuljahren (3., 4., 5.) ist der Unterricht in der Naturkunde wesentlich nur ein etwas erweiterter Anschauungsunterricht“. Doslej je v tem razredu 6 (za deklice 5) posebnih ur odmerjenih realijem. Oziraje se na predlog, da bi se v višjih dveh razredih tedenske ure nekoliko znižale; oziraje se na krajevne razmere, da naj se namreč v IV. razredu zaradi priprave za srednje šole morata gojiti oba jezika; oziraje se na to, da bode odslej pri realijah učni jezik slovenski in da se na podlogi maternega jezika za temeljitejše prebavljenje zapovedane realistične učne tvarine potrebuje komaj polovico tega časa, kakor do zdaj, ko je bil učni pouk nemški; oziraje se na §. 3. šolske novele z 2. maja 1883. l. in ministerskega ukaza z 8. junija 1883. l. in konečno oziraje se na to, da se realitika po ukazu z 20. avgusta 1870. l. tū še samostojno ne poučuje: zdí se mi dovolj podloge za predlog, naj se odslej v obeh oddelkih IV. razreda namesto dozdanjih 6 (oziroma 5) za realitiko odmerjenih ur, odmerijo le 4 ure, in sicer 2 prirodopisu in prirodoslovju in 2 zemljepisju in zgodovini.

V. razred. V tem razredu je zdaj realističnemu pouku odmerjenih 8 ur, in vsled toliko ur se je število učnih ur na teden narastlo na 29, za deklice celó na 30 ur. Akoravno pri 6., 7. in 8. šolskem letu zarad preobširne učne tvarine ne moremo zahtevati, kakor pri prejšnjih šolskih letih, da bi namreč ne bilo čez 5 učnih ur na dan, se mi vender 29, oziroma 30, učnih ur na teden iz navedenih vzrokov preveč zdí, kajti tū imamo za vsaki dan po 6 učnih ur. Zaradi tega sem tū pri razdelitvi učnih ur postavil 27, namesto 29 ali 30 učnih ur. Od 8 realističnih ur odvzel sem samo dečkom 1 prirodoslovno, deklicam 1 prirodopisno in 1 prirodoslovno, tako da ostane dečkom še vedno 7, deklicam pa 6 realističnih ur, v katerih se bode dozdanji učni smoter s slovenskim učnim jezikom prav lahko dosegel. Vzrok, da tega pouka še bolj nisem skrčil, je ta, ker moramo samostojnost

ljudske šole in njeno samosvojno svrho, ki jej je zagotovljena v šolskih postavah, proti vsakaterim nasprotnim nameram odločno braniti. Ljudska šola se mora, kolikor je mogoče, ozirati na krajevne razmere — kakor pri nas na srednje šole — vendar pa se ne sme prestrojiti v samo pripravljavnico srednjim šolam. Če sem pri IV. razredu naglašal posebno jezikov pouk, je v V. razredu posebno važen realistični pouk za življenje. Tu si pridobé otroci dovolj podloge za lastno nadaljevanje v pouku, preden zapusté ljudsko šolo.

Splošni učni smoter pri realijah naj ostane isti kakor do zdaj.

IV. Pisanje.

Splošni smoter ostane kakor do zdaj. Zatorej naj ostanejo tudi vse učne ure temu predmetu tako kakor do zdaj; samo v I. razredu, kjer do zdaj za ta pouk ni bilo odločenih posebnih ur, postavil sem $\frac{1}{2}$ ure ali pa po okoliščinah 2 uri za pisanje (katero se je do zdaj z jezikovim poukom združevalo). To bi namreč veljalo za tisti čas, kadar učenci začénjajo v zvezke pisati.

Pri učni tvarini v učnem érteži pa naj bi se izpremenilo to-le: a) Tvarina za I. razred naj se izpusti in nad tvarino II. razreda naj se postavi: Erste und zweite Classe. — b) Pri III. razredu naj se postavi: Die Currentschrift, pri IV. razredu pa: Die Lateinschrift im Deutschen.

V. Risanje.

Splošni učni smoter se ni prenaredil zaradi tega, da se po šolski noveli z 2. maja 1883. l. in po ministerskem ukazu z 8. junija 1883. l. oblikoslovju posebne ure odločijo. Zaradi tega se je v V. razredu dečkom 1 ura za risanje odvzela. Geometrijske érte, ploskve in telesa naj se obravnavajo, kadar je prilika pri risanju. Število ur razun omenjene 1. ure v V. razredu naj ostane, samo v II. in v III. razredu naj se postavi mesto $\frac{1}{2}$ uri — 1 ura na teden. Učna tvarina naj v obče ostane kakor do zdaj. Prenaredi naj se le:

Dritte und vierte Classe. Umestí naj se za besedami: . . . zu Grunde liegen Grundbegriffe von geometrischen Linien, Flächen und Körpern, insoweit es der Zeichenunterricht erheischt . . .

Fünfte Classe. Namesto stavka: das in der geometrischen Formenlehre gebotene ist dem Freihandzeichnen zu Grunde zu legen, naj se umestí: Beim fortschreitenden Zeichenunterrichte sind auch die geometrischen Grundbegriffe zu erweitern.

Učna tvarina za oblikoslovje izostane.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Prage. Znano je, kakó »Schulverein« česke otroke v svoje nemške šole vabi. Zato se je nedavno v glavni skupščini »Praškega českega učiteljskega društva« mnogo debatiralo o tem, s kakošnimi sredstvi bi bilo mogoče zaprečiti v bodoče to ostudno početje. Slisala se je mnogo-tera ostra beseda. Jeden govornikov je ta lov českih otrok označil za »modérno sužnost«, komur je ves zbor pohvalno pritrdil. Konečno se je vzprejela na deželni zbor resolucija, da naj isti naredí postavo, vsled katere bi se moral jezik in národnost otrok varovati tako, kakor n. pr. tudi stariši nimajo pravice izpremenovati veroizpovedanje svojih otrok od 1.—14. leta. — Ako postane ta nasvèt zakon za Češko, ga bode dobro tudi po slovenskih pokrajinah uvesti, ker tudi na Slovenskem se je začel lov na slovenske otroke.

Tudi v Pragi se nahaja za Češko zaloga šolskih knjig. Njeno vodstvo je določilo za šolsko leto 1884/5. za knjige ubogim otrokom 39.000 gld., koja svota se bode razdelila posameznim okrajem po razmeri otrok, ki hodijo v šolo. Po národnosti razdeljeno dóbi 338.583 nemških otrok 10.000 gld., a 556,213 českih otrok 29.000 gld.